

Intern miljörevision av Humanistiska fakulteten

Tid: 23 maj 2023

Plats: Göteborg

Revisionsledare: Annika Ahlberg

Revisor: Anna Post

Standard/kravdokument: Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter, ISO 14001:2015, EMAS III 2015 samt tillämplig miljölagstiftning

Omfattning

Vid denna miljörevision granskades följande verksamheter vid Humanistiska fakulteten:

Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi (SFS)

Institutionen för språk och litteraturer (SPL)

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori (FLOV)

Platsbesök genomfördes på Renströmsgatan 6 (Sektionerna: C, E, F)

Syfte

Syftet med denna interna miljörevision är att utvärdera om miljöledningssystem för Humanistiska fakulteten överensstämmer med kraven i ISO 14001:2015, har införts och efterlevs inom organisationen samt avgöra om system och verksamhet uppfyller tillämplig miljölagstiftning, krav enligt universitetets miljöhandbok och andra krav.

Genomförande

Revisorerna har granskat fakultetens och institutionernas dokumentation om ”Miljö och hållbar utveckling” via deras hemsidor. Dessutom har revisorerna tagit del av institutionernas verksamhetsplaner, årsuppföljning av verksamhetsplaner för 2022, utdrag från IA-registret samt CIS-sammanställningar för respektive institution. Samtal har förts med prefekt/proprefekt, miljörepresentant och administrativ chef vid samtliga tre institutioner, dessutom har platsbesök genomförts i verksamheten. Revisorerna har också granskat tidigare avvikelser från interna och externa miljörevisioner och bedömer att dessa är åtgärdade.

Revisionsresultat

Revisionen har resulterat i ett antal större och mindre avvikelser samt förbättringsmöjligheter enligt följande:

Antal större avvikelser	
Antal mindre avvikelser	5
Antal förbättringsmöjligheter	6

En lista med alla avvikelser återfinns i bilaga 1. En lista med alla förbättringsmöjligheter återfinns i bilaga 2. En sammanställning som visar fördelningen av avvikelserna och förbättringsmöjligheter samt vilka kravelement som reviderats återfinns i bilaga 3.

Kopia av revisionsrapporten är översänd till reviderad organisation samt till universitetets miljörevisionsledare. Originalen är skickat till registrator för arkivering genom revisionsledarens försorg.

Resultatet av revisionen delges rektor vid ledningens genomgång av miljöledningssystemet.

Avvikelserna i revisionsrapporten ska åtgärdas (alternativt att en plan för åtgärdande redovisas) inom sex veckor efter mottagen rapport. Avvikelser och förbättringsförslag från miljörevisioner hanteras via IA-systemet. Ansvarig chef beskriver och sammanställer de åtgärder som genomförts för respektive avvikelse. Ett separat mail med instruktioner om hanteringen av avvikelser kommer att skickas ut. Frågor om hantering av avvikelser besvaras av universitetets miljörevisionsledare Marianne Dalbro (marianne.dalbro@gu.se).

Kommentarer och rekommendationer

Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi

Deltagare: proprefekt, administrativ chef, miljörepresentant

Vid institutionen arbetar ca 100 medarbetare, uppdelade i tre verksamheter: Språkbanken Text, Flerspråkighet samt Svenska språket. Därutöver finns en stödverksamhet med 12 medarbetare. Verksamheten driver ett utbildningsprogram, därutöver består undervisningsutbudet främst av fristående kurser. Dessutom finns samarbete mellan Svenska språket och språkbanken när det gäller Lexikografi, och samarbete med Svenskaakademins gällande ordböcker (SO, SAOL). Språkbanken Text är forskningstung verksamhet och hanterar många externfinansierade projekt.

Resor och transporter står för största miljöpåverkan på institutionen. Resorna diskuteras kontinuerligt och processen pågår kring hur resorna kan planeras för att bli mer effektiva och behovsanpassade. Många medarbetare vill boka tågresor men det är en utmaning att hitta bra resvägar i Europa, därför behövs bättre stöd centralt från GU. Internationalisering är en viktig del av verksamheten. Fakulteten ger medel för gästforskare men det är svårt för yngre gästforskare att stanna längre perioder, detta brukar lösas genom kortare perioder på plats plus tillgänglighet digitalt. Det blir fler resor med bra kvalitet på utbytet. Det är svårt att få till både aktiv internationalisering samtidigt som flygresorna ska begränsas.

Institutionsrådet har fått en genomgång av CIS-verktyget, övrig personal kommer att få en genomgång vid kommande personaldag.

Ett medskick från institutionen är huruvida det är konstruktivt att jämföra olika institutioner på det sätt som görs i CIS-verktyget i form av en topplista över de som har lägst CO₂-utsläpp. Förutsättningarna är ju så olika.

Institutionens inköp sker enligt det gemensamma inköpssystemet och institutionen gör inga egna upphandlingar. Det finns en inköpskoordinator, men flera medarbetare kan göra inköp på institutionen. I första hand väljs hållbarhetsmärkta förbrukningsvaror.

Medarbetarna upplevde en målkonflikt i vintras då energisparandet blev ett arbetsmiljöproblem. Värmen sänktes och värmefläktarna togs bort från arbetsrummen för att minska elförbrukningen i byggnaden, vilket resulterade i kalla arbetsrum särskilt i den nya delen av huset.

Social hållbarhet omfattar tillgänglighetsperspektivet och är själva kärnan i språkvetenskap, exempelvis hur svenska språket kan tillgängliggöras för medborgarna. Målen i Agenda 2030 är tydligare för social hållbarhet än universitetets 10 kriterier för hållbarhetsmärkning och passar därför bättre institutionens utbildningsutbud. Institutionen arbetar systematiskt med att hållbarhetsmärka sina kurser, men det är önskvärt om GU centralt kunde ta beslut

om ett kriteriesystem och inte överlåta det till fakulteterna. Även kommunikationen kring hållbarhetsmärkning av kurser och program behöver förtydligas och förbättras – det är en oklart hur frågan ska hanteras på institutionen. Tydligare direktiv behövs från fakultetsledningen.

Positivt:

- Det finns ett engagemang för miljö- och hållbarhetsfrågor! Dessa drivs av miljörepresentanten tillsammans med prefekt och två studentrepresentanter. Miljöfrågorna diskuteras även i institutionsrådet.
- Miljörepresentant finns inrättad och arbetar med sitt uppdrag ca 40 timmar per termin, vilket motsvarar 5% av heltidstjänst.
- Studentinitiativ tas tillvara, såsom att minska pappersutskrifter och öka andelen digitalt material i undervisningen, samt initiera klädbytdagar i samverkan med studentkåren.
- Institutionen vill utveckla andelen hållbarhetsmärkta kurser. Under 2023 har ytterligare två kursplaner hållbarhetsmärkts. En ny hållbarhetsfokuserad kurs i Ekologivistik planeras.
- Översyn av kursutbudet har gjorts för att identifiera kurser som kan vara aktuella för hållbarhetsmärkning framöver. Särskilt fokus finns på social hållbarhet och tillgänglighetsperspektivet.
- Återbruk av möbler uppmuntras. Det är svårt att ha egen återvinning av möbler på grund av att förrådsutrymmen tagits bort.
- Positiv erfarenhet av att integrera aktivitetslistans innehåll till institutionens verksamhetsplan. När det gäller dokumentationen så finns en mapp på Teamsytan med viktig dokumentation för miljöledningsarbetet.

Utvecklingsområden:

- Ta fram en bättre bild av institutionens flygresor, exempelvis genom att ta del av Egencias sammanställning
- Utveckla introduktionen för studenterna med mer innehåll om hållbar utveckling. Samt studentrelaterad information på hemsidan.

Institutionen för språk och litteratur

Deltagare: prefekt, administrativ chef, miljörepresentant

Institutionen har ca 100 anställda. Den stora delen av institutionens verksamhet är utbildning, t ex lärarutbildning, och de ger ca 300 kurser per termin.

Under år 2019 undersökte en "klimatgrupp" utgående resor med institutionens medel som en del av deltagande i Klimatramverket. Därefter har det varit en paus i arbetet men planen är att driva det vidare. Institutionen avser att minska antalet resor, främst flygresor. De flesta av dem sker inom Europa. Ett förslag är att begränsa flygandet till max en flygresa per anställd och år. Man kan också räkna flygresorna i timmar; 8 timmar resa. Flygresor ska godkännas av prefekt eller administrativ chef.

Mycket av klimatarbetet utgår från frivillig basis – det borde vara mer politiskt styrt över lag anser prefekt. Frågan om resepolicy har varit uppe på prefektrådet men landar alltid på prefekt och institution. Efter att institutionen eventuellt har tagit fram en egen resepolicy kan man se över övriga inköp; man satsar på det som ger störst effekt först.

Pandemin visade på möjligheterna med digitala möten och fler uppgifter kan skötas digitalt. Möjligheten till att skriva in miljö- och hållbar utveckling kopplat till fakultetens gästforskarmedel kom upp i samtalet.

I samband med att kursplaner revideras så undersöks möjligheten till att relatera till framförallt jämställdhet men även hållbar utveckling. Det är en rutin snarare än en aktivitet i verksamhetsplanen. Hur definitionen av hållbarhetsmärka kurser ska lyda har man inte riktigt tagit ställning till – det viktiga är att få in aspekterna i hela kursutbudet.

Miljörepresentanten deltar i introduktionsveckan för nya studenter och introducerar då hållbarhetsmärkta kurser och visar den sammanställning av dem som finns på institutionens hemsida. I september kommer en doktorand att disputeras med en avhandling som handlar om ”visioner om en miljömässigt hållbar framtid i engelskspråkig skönlitteratur och facklitteratur från 2010-talet”.

Miljörepresentanten har fått en avsatt tid om 5 % för sitt uppdrag. Hur mycket tid som läggs går i vågor – hen sitter även i fakultetens miljö- och hållbarhetsråd. Institutionen har ingen miljö- och hållbarhetsgrupp utan frågorna förankras i institutions rådet och i arbetsmiljögruppen. Sedan institutionen fått återkoppling från en extern miljörevision dokumenteras institutionens miljö- och hållbarhetsarbete i en mapp i SharePoint till vilken alla i ledningsgruppen har tillgång. I en Excellista förs protokoll över vilka aktiviteter som gjorts och vilka som har deltagit.

Miljörepresentanten sitter i institutionsrådet som forskare/medarbetare och har träffat ledningsgruppen. Miljö och hållbarhet är inte någon stående fråga på APT men efter varje institutionsråd ges lunchinfo på zoom och då kan det komma upp där. Under institutionsdagen höll miljörepresentanten en presentation över institutionens koldioxidutsläpp (visade CIS-verktyget) och spred information om energisparande, det hölls diskussionsgrupper.

Nyanställda får ta del av den information som finns publicerad på Medarbetarportalen vad gäller GU:s miljö- och hållbarhetsarbete, det finns inte någon rutin att specifikt lyfta institutionens arbete.

Kommunikatör lägger ut relevanta perspektiv på sociala medier. Under samtalet lyfts möjligheten att se över om det går att lyfta olika perspektiv hållbar utveckling tydligare i institutionens kommunikationsstrategi.

Det är svårt att hitta miljö-kategorin i IA-systemet. Det är nog inte så många som tänker på att man kan rapportera in där.

Ventilationen har briser med till exempel torr luft. Kombinationen av att vissa delar av huset har öppningsbara fönster medan andra delar inte har det är inte helt lyckad.

Prefekt efterlyser tydligare riktlinjer kring hur el-cykelbatterier ska hanteras i universitetets lokaler.

Positivt:

- Institutionen arbetar aktivt med miljö och hållbarhet med hjälp av CIS-verktyget och sprider information i organisationen vid möten och vid introduktion av nya studenter
- Miljörepresentant finns inrättad och arbetar med sitt uppdrag ca 40 timmar per termin, vilket motsvarar 5% av heltidstjänst.
- Information om institutionens miljö- och hållbarhetsarbete inklusive en lista över hållbarhetsmärkta kurser och program finns publicerad på institutionens externa hemsida
- Institutionen uppmuntras att sprida sina arbetssätt till andra institutioner, till exempel hur de rent praktiskt arbetar med dokumentation inom miljöledningsarbetet samt hur de introducerar nya studenter i institutionens miljö- och hållbarhetsarbete.

Utvecklingsområden:

- Ta fram en bättre bild av institutionens flygresor, exempelvis genom att ta del av Egencias sammanställning
- Undersöka ifall det går att lyfta perspektiv inom hållbar utveckling tydligare i institutionens kommunikationsstrategi

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Deltagare: prefekt, administrativ chef, miljörepresentant

Verksamheten har ca 120 heltidsanställda som är fördelade på två akademiska avdelningar: *Avdelningen för lingvistik och vetenskapsteori*, samt *Avdelningen för filosofi och logik*. Därutöver finns ett verksamhetsstöd med ca 10 anställda. Verksamheten huserar i den nya delen av byggnaden sedan januari 2020. Forskning står för ca 80 % av verksamheten och utbildning för ca 20%. Forskningsområden med viss koppling till hållbar utveckling finns främst inom filosofi och vetenskapsteori.

Verksamheten har i stor utsträckning internationella medarbetare och studenter, och därför används både svenska och engelska i institutionens interna kommunikation. Hur kravet på minskad klimatpåverkan påverkar internationaliseringen och internationell samverkan diskuteras återkommande på institutionen. Institutionen är representerad i fakultetens hållbarhetsråd.

Institutionens främsta miljöpåverkan sker genom flygresorna. Idag följer verksamheten GU:s resepolicy och handbok, men behovet av en egen eller fakultetsgemensam resepolicy har diskuterats både i arbetsmiljögruppen och i hållbarhetsrådet på fakulteten. Institutionen har nära samarbete med internationella forskare. Det blir många resor, främst inom Europa men även från andra delar av världen. I dagsläget är det svårt att boka tågresor till de anställda, eftersom vissa tågsträckor inte syns eller går att boka på ett tillfredställande sätt. Ansvaret hamnar på den enskilda medarbetaren att söka en lösning men det är en relevant fråga för hela universitetet att hitta en lösning på hanteringen av tågresor.

Det finns en arbetsmiljögrupp där även vissa miljöfrågor diskuteras i den mån de även är relevanta för arbetsmiljön, exempelvis ventilationen i byggnaden. Gruppen har även tagit fram institutionens matpolicy (från 2016) med vegetariska måltider som standard. Den är nu väletablerad bland medarbetarna men det har dock funnits invändningar mot denna matpolicy, främst då internationella gäster deltar vid representationen.

Övergången från aktivitetslista till verksamhetsplan när det gäller aktiviteter för miljö- och hållbar utveckling har fungerat bra. Utmaningen är dock att verksamhetsplanen redan är omfattande och att det finns en risk att vissa aktiviteter inte kommer med.

Institutionen använder den uppdragsbeskrivning som finns generellt för GU:s miljörepresentanter. Arbetstiden för miljörepresentanten är 5 % av heltid, ca 40 arbetstimmar per termin.

Att hållbarhetsmärka institutionens kurser upplevs svårt, främst på grund av kriteriernas utformning. En breddning av kriterierna skulle kunna underlätta, men verksamhetens förespråkare menar att hållbarhetsmärka kurser inte nödvändigtvis skulle locka fler studenter. Det beror på hur centralt hållbarhet är i ett särskilt forskningsområde/ämne huruvida en märkning är relevant eller ej.

IA används i väldigt begränsad omfattning, särskilt på miljöområdet. Verktuget upplevs inte vara tillräckligt användarvänligt. Det kan vara så att medarbetare undviker att rapportera där.

Positivt:

- Det finns en arbetsmiljögrupp där även vissa miljöfrågor diskuteras i den mån de även är relevanta för arbetsmiljöarbetet.
- Miljörepresentant finns inrättad och arbetar med sitt uppdrag ca 40 timmar per termin, vilket motsvarar 5% av heltidstjänst.
- Flygresorna har minskat jämfört med 2019. Det finns ett aktivt arbete att ta fram en egen resepolicy på institutionen för att följa upp resorna.
- På institutionen finns sedan länge god kompetens kring hanteringen av digitala möten.

Utvecklingsområden:

- Ta fram en bättre bild av institutionens flygresor, exempelvis genom att ta del av Egencias sammanställning.
- Konkretisera aktiviteter kring miljö och hållbar utveckling i kommande verksamhetsplan.
- Utveckla introduktionen för studenterna med mer innehåll om hållbar utveckling. Samt studentrelaterad information på hemsidan.

Annika Ahlberg

Revisionsledare

tel: 031-786 10 33

e-post annika.ahlberg@gu.se

BILAGA 1

Lista över avvikelser

(Typ: S = Stor avvikelse, M = Mindre avvikelse)

Nr	Kravelement	Avvikelse	Typ
1	7.4.2	<p>Kommunikation:</p> <p>(SFS) Information om institutionens miljö-och hållbarhetsarbete saknas på institutionens interna hemsida.</p> <p>Detta är en avvikelse för att:</p> <p>Organisationen ska: säkerställa att kommunikationsprocesserna gör det möjligt för personer som arbetar inom eller åt organisationen att bidra till ständig förbättring.</p>	M
2	7.4.1 & EMAS B7	<p>Kommunikation:</p> <p>(SPL) Inaktuell aktivitetslista på institutionens externa hemsida och miljö- och hållbar utveckling.</p> <p>Detta är en avvikelse därför att: - miljöinformationen som kommuniceras ska vara tillförlitlig.</p>	M
3	7.4.1 & EMAS B7	<p>Kommunikation:</p> <p>(FLOV) Inaktuell information på institutionens interna sida om miljö- och hållbar utveckling</p> <p>Detta är en avvikelse därför att: - miljöinformationen som kommuniceras ska vara tillförlitlig.</p>	M
4	4.2	<p>Att förstå intressenters behov och förväntningar:</p> <p>(FLOV) Studentrepresentant saknas i institutionsrådet.</p> <p>Detta är en avvikelse därför att: - Organisationen ska bestämma vilka intressenter som är relevanta för miljöledningssystemet</p>	M
5	5.3	<p>Roller, ansvar och befogenheter inom organisationen:</p> <p>(Fakulteten) Miljösamordnare saknas vid fakulteten.</p> <p>Detta är en avvikelse därför att: - Högsta ledningen ska säkerställa att relevanta roller har tilldelats ansvar och befogenheter och att dessa är kommunicerade inom organisationen. Enligt GU:s dokument "Roller, ansvar och befogenheter inom hållbar utveckling och miljöledningssystem" (2023-05-04) ansvarar dekan för att utse miljösamordnare med tydligt uppdrag och i omfattning utifrån verksamhetens behov.</p>	M

Avvikelser ges när krav inte är uppfyllda i miljöhandbok och i förlängningen mot standardens krav. Respektive avvikelse graderas som en större eller mindre avvikelse.

Stor avvikelse: Helt kravelement i standarden saknas i systemet eller att systematiskt återkommande brister i tillämpningen av rutiner eller instruktioner förekommer på många ställen i organisationen. Avvikelsen kan också bestå i brist i uppfyllande av miljölagstiftning eller andra myndighetskrav.

Mindre avvikelse: Enstaka brister i efterlevnaden av rutiner eller instruktioner. Det kan också vara frågan om att en rutin tillämpas men att det saknas dokumentation om tillvägagångssätt och resultat.

BILAGA 2

Lista över förbättringsmöjligheter

Nr	Kravelement	Förbättringsmöjligheter
1	8.1	<p>Rutin:</p> <p>(SFS) Dokumentförstörare finns i institutionens rum för skrivare.</p> <p>Detta är ett förbättringsförslag för att:</p> <p>Genom att använda dokumentförstörare minskar möjligheten att återvinna pappret. Institutionen kan i stället se över möjligheten att använda kärl för sekretesspapper.</p>
2	7.4.3	<p>Kommunikation:</p> <p>(SFS, FLOV) Uppdatera/publicera information på institutionens externa hemsida om miljö- och hållbar utveckling samt kontaktuppgifter till miljörepresentanten.</p> <p>Detta är ett förbättringsförslag därför att:</p> <p>Organisationen ska externt kommunicera information som är relevant för miljöledningssystemet, på sätt som fastställts i organisationens kommunikationsprocesser och som krävs av de bindande kraven.</p>
3	7.3	<p>Medvetenhet:</p> <p>(SFS, SPL, FLOV) Inkludera relevant information om institutionens eget miljö och hållbarhetsarbete för nyanställda.</p> <p>Detta är ett förbättringsförslag därför att:</p> <p>Organisationen ska säkerställa att personer som arbetar inom eller åt organisationen ska vara medvetna om sina bidrag till ett väl fungerande miljöledningssystem, inklusive fördelarna med att miljöprestanda förbättras</p>
4	6.1.1	<p>Åtgärder för att hantera risker och möjligheter:</p> <p>(SFS, FLOV) Skapa rutiner för att använda IA-systemet för rapportering av incidenter.</p> <p>Detta är ett förbättringsförslag därför att: Organisationen ska upprätthålla dokumenterad information rörande: - risker och möjligheter som behöver hanteras</p>

5	7.3	<p>Medevenhet:</p> <p>(FLOV) Att relevanta medarbetare går utbildning för chefer i miljöledningssystemet.</p> <p>Detta är ett förbättringsförslag därför att:</p> <p>Organisationen ska säkerställa att personer som arbetar inom eller åt organisationen ska vara medvetna om sina bidrag till ett väl fungerande miljöledningssystem, inklusive fördelarna med att miljöprestanda förbättras</p>
6	7.4.2	<p>Kommunikation:</p> <p>(SFS, FLOV) Skapa internt forum för diskussion av miljö och hållbarhetsfrågor, förslagsvis genom att ha en stående punkt på arbetsmiljömöten och/eller i institutionsrådet.</p> <p>Detta är ett förbättringsförslag därför att:</p> <p>Organisationen ska: a) i lämplig omfattning kommunicera inom organisationens nivåer och funktioner, information som är relevant för miljöledningssystemet, inklusive ändringar av miljöledningssystemet</p>

Förbättringsmöjligheter innebär att någon avvikelse från standardkrav inte föreligger men revisorn har gjort mindre observationer och ger rekommendation om förbättringar. Inget krav på uppföljande hantering finns. Det kan röra sig om förslag på förändringar i ett dokument, att länkning inom miljöhandboken inte fungerar eller att dokumenten finns men inte förts in i miljöhandboken. Det kan även vara en möjlighet till förbättring av såväl miljö som system, eller ett uppmärksammande av något som fungerar särskilt väl i systemet och kan vidareutvecklas.

BILAGA 3

Sammanställning av avvikelser och förbättringsmöjligheter

Kravelement enligt ISO14001		Större avvikelse	Mindre avvikelse	Förbättrings- möjligheter	Reviderat
1	Omfattning	0	0	0	
4	Organisationens förutsättningar	0	1	0	JA
5.1	Ledarskap och åtagande	0	0	0	JA
5.2	Miljöpolicy	0	0	0	
5.3	Roller, ansvar och befogenheter inom organisationen	0	1	0	JA
6.1	Åtgärder för att hantera risker och möjligheter	0	0	1	JA
6.2	Miljömål och planering för att uppnå dem	0	0	0	JA
7.1	Resurser	0	0	0	JA
7.2	Kompetens	0	0	0	JA
7.3	Medvetenhet	0	0	2	JA
7.4	Kommunikation	0	3	2	JA
7.5	Dokumenterad information	0	0	0	JA
8.1	Planering och styrning av verksamheten	0	0	1	JA
8.2	Beredskap och agerande vid nödlägen	0	0	0	JA
9.1	Övervakning, mätning, analys och utvärdering	0	0	0	JA
9.2	Intern revision	0	0	0	JA
9.3	Ledningens genomgång	0	0	0	
10	Förbättringar	0	0	0	JA

Totalt

0

5

6

I revisionsrapporten används endast rubriker på kravelement enligt miljöstandarden ISO 14001. I vissa fall hänvisas även till kraven i EMAS (*Europaparlamentets förordning om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning*). Hela ISO 14001-standarden nås via UB <https://www.ub.gu.se/sv/databaser/sis-abonnemang#refering> och EMAS-förordningen nås via <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R1221-20130701&qid=1402933730393&from=EN>